

CERTIFICATE

is awarded to

Kovka Nataliia

for being an active participant in
VI International Scientific and Practical Conference

“DYNAMICS OF THE DEVELOPMENT OF WORLD SCIENCE”

24 Hours of Participation

VANCOUVER

19-21 February 2020

sci-conf.com.ua

ЗЕМЛІ ЛІСОВОГО ФОНДУ ВІННИЧЧИНИ В СТРУКТУРІ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОМЕРЕЖІ

Ковка Наталія Сергіївна

Аспірант

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця, Україна

natalikovka41@gmail.com

У даній статті представлені дані про стан лісового фонду Східного Поділля і визначено, що він не є оптимальним. В результаті обстежень встановлено, що лісовий фонд області є резервом для створення нових перспективних заповідних об'єктів і територій в структурі проектованої регіональної екологічної мережі в адміністративних межах Вінницької області.

Ключові слова: ліси, лісові масиви, лісовий фонд, екологічна мережа.

Формування всебічно обґрунтованої територіальної системи екологічної мережі при сучасному рівні взаємин між суспільством і природним середовищем повинно стати найбільш потужним і дієвим інструментом для комплексного вирішення багатьох, як локальних, так і глобальних невідповідностей, що склалися в цих взаєминах. Власне, якщо сьогодні ставиться питання про перехід до парадигми сталого розвитку, то саме екологічна мережа повинна стати просторовим каркасом, втіленням такого розвитку.

Однак наскільки складною і багатокомпонентною є вихідна над система для формування екомережі, (тобто, по суті - географічна оболонка з усім її розмаїттям і мозаїчністю), настільки ж різноманітними можуть бути і підходи до структурної організації, принципам проектування і реалізації, а також ролі екологічної мережі. Цілком природно тому, що на сьогодні, не дивлячись на прийняття в цілому ідеї екомережі, в крайньому разі, європейським співтовариством ще до середини 1990-х років, до цих пір не вироблено єдиних підходів щодо її конкретних функцій, механізмів

реалізації і т.д.

Історія лісового господарства Вінниччини є невід'ємною частиною процесу його організації в Українській Народній Республіці і Радянській Україні.

Першу інструкцію з лісовпорядкування затвердили в 1845 році, а більш спрощену - в 1858 році.

До 1917 року ліси належали казні (державі – 20%), церкві, монастирям (2%), містам, іншим установам, приватним землевласникам (72%). Казенними лісами Подільської губернії відало Києво - Подільське управління землеробства і державних маєтностей, де був лісний відділ з лісними ревізорами і підмінними запасними лісничими. Кожному ревізору-лісничому підпорядковувалася група лісництв. Нагляд за охороною лісів губернії довірено було 15 лісничим лісового відомства та їх 6 помічникам. В губернії діяв також спеціально призначений особливий лісовий ревізор-інструктор. В охороні лісу допомагала місцева поліція [5].

В 1917 – 1920 роках ліси на Поділлі масово знищувалися. Хоча був виданий наказ по-народному Міністерству Земельних Справ від 21 січня 1919 року «Про охорону лісів», але припинити самовільні порубки не вдавалося. Селяни вирубували ліс цілими дачами. Лісничі та їх помічники чесно виконували свої службові обов'язки. І навіть в умовах громадянської війни та розгулу бандитизму намагалися охороняти ліси, дотримуватися елементарних правил ведення лісового господарства. Але після жовтня 1917 року їх, як представників управлінського апарату царської Росії, почали звільняти з роботи і навіть убивати. Їх переслідували за те, що вони нібито належали до привілейованих панівних класів. Лісничі, які залишилися на своїх посадах, виявилися в повному підпорядкуванні місцевих органів влади, в абсолютній більшості людей некомпетентних і випадкових [1,4].

За лісорослинним районуванням Вінниччина розташована у західній частині Лісостепу. За лісотипологічним районуванням територія належить до двох лісотипологічних областей: південно-східна частина – до області

свіжого помірного клімату (свіжий груд), а північно-західна – до вологого грудю.

У структурі лісового фонду переважають достатньо родючі ґрунтово-гідрологічні умови, які згідно з лісотипологічною класифікацією належать до свіжих грудів (80 %). Значно менша частка припадає на відносно родючі та відносно вологозабезпечені свіжі судіброви (5,1 %), а також родючі та достатньо зволожені умови – вологі груди (2,1 %). Панівними типами лісу регіону є: свіжі грабові та ясеневі-грабові діброви (88,5 %). У південній частині області формуються свіжі грабові діброви із дубом скельним [2].

Площа лісовкритих ділянок становить 135,2 тис. га, і зокрема загальна площа лісових культур (штучних лісів) становить 94,9 тис. га.

Загальна площа земель лісгосподарського призначення становить 128, 2 тис.га, землі природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення – 16, 0 тис.га. Усього лісових земель становить 163,3 тис.га.

На території Східного Поділля поширені лісостепові ландшафти. В лісах переважають широколистяні породи дерев: граб, клен, липа, дуб, ясен. Трав'яниста рослинність характеризується великою різноманітністю. Лише диких рослин нараховується біля тисячі видів [2].

Антропогенізація натуральних лісових ландшафтів, зміна їх структури та усталеного розвитку призвела не лише до формування антропогенних лісових ландшафтів, але й активного прояву в них небажаних мікроосередкових процесів. Мікроосередкові процеси – не що інше як прояв у збалансованій структурі ландшафтних комплексів нових речовинних, енергетичних, інформаційних та інших зв'язків [5].

Для розвитку таких процесів необхідно, щоб в ландшафтному комплексі, у нашому випадку – лісовому, сформувався відповідний мікроосередок. У лісових антропогенних ландшафтах Поділля частіше такими мікроосередками є вирубки, яри, згарища, ставки, дороги, будівлі, кар'єри, смітники тощо.

У таблиці 2 наведені дані нелісових земель сільськогосподарського призначення [3].

З даних наведених у таблиці ми бачимо, що найбільше нелісових земель сільськогосподарського призначення приходить на ділянки болота і становлять 1,0 тис. га. від загальної площі.

Багаторічні дослідження антропогенних лісових ландшафтів Поділля дають можливість зробити висновок, що лісові яри є не поодинокими, а розповсюдженими мікросередками небажаних ерозійно-аккумулятивних процесів. З ландшафтознавчого погляду – це складні парадинамічні системи (яр – прилеглі території), що активно розвиваються у нехарактерних для них умовах. Безперечно, що більше таких мікросередків зустрічаються у антропогенних лісових ландшафтах Середнього Придністер'я, Опілля, Кременецьких горах і Подільських Товтрах. Аналіз картографічного матеріалу й польові дослідження упродовж минулих семи років показують, що і в центральних районах Поділля, на Середньому Побужжі та Придніпровській височинах їх кількість збільшилась й активність зростає.

З даних наведених у таблиці 3 ми можемо побачити, що лісовідновлення за 2018 році Вінницьким ОУЛМГ становило усього по Вінницькому ОУЛМГ – 1079 га, а по області – 1617 га. [3].

З метою забезпечення умов для збереження і ефективної охорони лісових природних комплексів Вінниччини доцільно збільшити площі заповідних територій з суворим режимом охорони – заповідників і заповідних зон національних природних парків, ввести диференційований режим охорони як в національних природних, так і регіональних ландшафтних парках, організувати буферні (охоронні) зони навколо заповідників і великих заказників, уникати фрагментації площ заповідних об'єктів, яка призводить до зниження опірності заповідних природних комплексів до негативних антропогенних впливів [5,6].

Для забезпечення спеціалізованої охорони мало поширених та рідкісних рослинних угруповань слід переглянути категоріальний статус

окремих заповідних об'єктів, конкретизувавши їх призначення. У положеннях про конкретні заповідні об'єкти необхідно вказувати перелік і місце знаходження цінних та рідкісних лісових угруповань, які потребують особливої охорони та відтворення [6].

З метою оптимізації фітоценотичної репрезентативності мережі лісових заповідних об'єктів Подільського регіону, в першу чергу, необхідно залучати до заповідання території з лісовими угрупованнями, які ще не охороняються, або представлені в ПЗФ у недостатній мірі. Вони повинні характеризуватися багатою флорою, представляти лісові угруповання, наближені за структурою і видовим складом до клімаксових, в різних типах місцезростань [5].

З метою оптимізації мережі лісових заповідних об'єктів модельної частини регіону доцільно підвищити її лісівничу і лісотипологічну репрезентативність [6].

Лісогосподарські заходи на територіях ПЗФ повинні передбачати формування цінних високопродуктивних і високоповнотних деревостанів, надаючи перевагу зростанню у їх складі участі дуба і граба звичайного, дуба скельного й черешчатого, ясена звичайного та інших цінних порід.

Висновок. Таким чином, формування екологічної мережі Східного Поділля повинно відбуватись не лише у відповідності до екологічних потреб щодо збереження біологічного різноманіття флори і фауни території, а і з урахуванням сучасних тенденцій ландшафтноекологічного планування.

Оскільки мова йде не лише про суворе заповідання окремих територій, а і про обмежене їх використання, саме реалізація заходів ландшафтного планування забезпечить виконання основного призначення екомережі - збереження видового різноманіття рослинних угруповань, та перш за все, забезпечення охорони рідких видів рослин в умовах глобального антропогенного впливу. У зв'язку з цим, на вказаних територіях необхідно здійснити комплекс заходів з ландшафтно-екологічного планування для підтримання екологічної рівноваги як на заповідних територіях, так і на

території пам'яток садово-паркового мистецтва. Саме там роботи по ландшафтному плануванню мають бути спрямовані на відновлення колишнього вигляду парків і наближення його до сучасних потреб рекреації і природозаповідання.

Список літератури

1. Гринь Ф.О. Матеріали до флори східного Поділля / Ф.О. Гринь, В. І. Михайличенко // Вісник Київського ботанічного саду. – К., 1933. – Вип. 16.

2. Екологічна безпека Вінниччини. Монографія. /За заг. ред. Олександра Мудрака. – Вінниця: ВАТ «Міська друкарня» – 2008. – 456 с.

3. Екологічний паспорт Вінницької області. Стан довкілля 2019. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.vin.gov.ua/dep-apr/stan-dovkillia/239-ekolohichni-pasporty/21067-ekolohichni-pasport-oblasti-za-2018> – Назва з екрану.

4. Єлісавенко Ю.А. Формування каркасу регіональної екологічної мережі Східного Поділля на підставі перспективних заповідних об'єктів і територій у структурі лісового фонду. Науковий вісник НЛТУ України, 2018, т. 28, № 7. С. 74-77.

5. Канський В.С. Сучасна структура лісових антропогенних ландшафтів Поділля. Наукові записки Вінницького педуніверситету. Сер. Географія. – 2010. – Вип. 21.С.303-310.

6. Лісові антропогенні ландшафти Вінниччини в структурі регіональної екологічної мережі. Ю.А. Єлісавенко. Збірник матеріалів II-го Всеукраїнського з'їзду екологів з міжнародною участю. [Електронний ресурс].

Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/324067980_Lisovi_antropogeni_landsafti_Vinnicini_v_strukturi_regionalnoi_ekomerezi - Назва з екрану.

